Urbán F. Gábor

KI VOLT APÁM, URBÁN JÁNOS? (II.)

Persze, munkára is jut ideje bőven. Megír még néhány könyvet. Egy-egy példányt könyveiből újra dedikál nekem, melyek közül egyesek, még kivonatosan is, sajátos képet adnak pályafutásáról, írói és emberi arculatáról.

A már említett antológiában, a *Kalászok*ban, amelyet az Irodalmi Klub adott ki 1951-ben, Szabadkán, és az ő versein kívül Csépe Imre, Kopeczky László, Sebestyén Mátyás, Stadler Aurél és Zákány Antal versei is megtalálhatók, így ír:

Kedves fiam!

Harmincéves voltam. Verseimet, írásaimat közölték a napi- és hetilapok. Könyvben szerettem volna verseimet látni. Többen akartunk egyet, és ennek eredménye ez, az általam szerkesztett szerény antológia. Néhány maradandó és többször közölt verseim jelentek itt meg. Az *Anyanyelvem* című versem, az antológia megjelenése óta Jugoszláviában, Magyarországon rendszeresen megjelenik és sokat szavalják. 1970-ben a verset kötőszavak nélkül újraírtam, de mindkét változatát magaménak vallom.

Fogadd szeretettel indulásom bizonyítékát.

Édesapád *Urbán János*

Az *Életjel*ben pedig így:

Gábor fiamnak:

Ez az első önálló verseskötetem, abban az évben jelent meg, amikor te születtél.

Amíg kéziratom a nyomdában volt, élt bennem valami halálfélelem. Féltem, hogy nem érem meg a könyvem megjelenését. Megjelent, és én élek.

Az *Életjel* című könyvem után jelent meg az *Életjel* irodalmi élőújság, majd Magyarországon *Életjel* címen film készült. *Életjel – Miniatűrök*, majd *Életjel Könyvek* sorozat indult. Az *Életjel* irodalmi mozgalommal, írótársaimmal vidékünkön irodalmi életet teremtettünk – anyanyelvünkön, az én első könyvem címével.

A napi kenyérkereseti gondok és a társadalmi elfoglaltságom mellett, hajnalonként írtam, alkottam kitartóan, erős akarattal. Példaképem Pető(fi?), Ady, József Attila.

Ölel édesapád

Urbán János

Gáborom!

Ebben az időben, amikor írtam, úgy áradt belőlem a vers, mint zöldáradáskor hömpölyög a Tisza vize. Sokszor túlírtam magam. (. . .)

Egy hét alatt megírtam a tiszai verseket. Nagyon szeretem ezt a könyvemet. (. . .)

Nagyon szép méltatást, elemző értékelést írtak erről a könyvemről. Sorozatos irodalmi esteket szerveztek, ahol elmondtam a kötet verseit. A boldog apaság, a sikerek időszaka ez életemnek.

Szeretettel édesapád

Urbán János

Gábor fiacskám!

Sokan bábáskodtak ennek a könyvnek a megjelentetésében. (. . .)

Bori Imre, Kvazimódó Braun István, Juhász Géza véleményezők, Szilágyi Gábor fedőlaptervező, Kovács Sztríkó Zoltán, a portrém készítője (. . .)

Az utószóból kitűnik hogy közakarattal költővé avatnak.

Ezért a könyvemért a könyvkiadó már komoly pénzt, tiszteletdíjat fizetett.

Csépe Imre, az önzetlen írótárs, járja Bácskát, Bánátot és az ő könyvével – a *Tarisznyás emberek* novelláskötete mellett az én verseskötetem is árulja, terjeszti. Irodalmi esteken ismerkedek Vajdaság és Baranya községeinek, falvainak lakosságával.

A kötet címe érzékelteti, hogy nehéz időkben születtek ezek a versek, de fölszakadtak a felhők és újra napsütést ígért az élet. Szeretem az *Eső* című versem, kifejezi az akkori érzésvilágom és világszemléletem.

Az önfegyelem rendjével

Ölel édesapád *Urbán János*

KOLDUSJÁTÉK

Gábor fiam!

Az újságírás mellett én a prózaírást *Koldusjátékn*ak tartottam. *A próza meghódítása* címen írtak erről a könyvről, 1960. május 15-én. Most már tudom, hogy engem hódított meg a próza.

(. . .)

Szeretettel édesapád *Urbán János*

FANYAR SZÜRET

A *Fanyar szüret*et nagyon megbírálták. A „. . . valóságunk örömteli hangú" énekese . . . „a költő eltávolodott [illegible] b világától".

Apa és fia

Az történt, hogy a mű bírálói engem nem mertek más szemüvegen át látni, mint ahogy megszoktak már a „. . . megtalált harmóniák . . ." írásaimban.

Valójában ebben az időben kezdődött életem nehéz, önmagammal vajúdó időszaka. Szűk volt a verskeret, rövid lett a novella tere. Nagyobbra, többre készültem. Amikor az egészen fiatal nemzedék majd belefulladt a kíméletlen vitákba, sértegetésekbe, bennem már kialakult a *Tűzsziget* művem terve.

(. . .)

Édesapád *Urbán János*

ÁTKELÉS

Kedves fiam, az *Átkelés*sel túljutottam a válságon, az állandó bírálatok pergőtüzén. Látszólag megedződtem.

A *Tűzsziget* könyvemhez összegyűjtöttem már a rengeteg levéltári anyagot, írtam azt a könyvem, amelynek megjelentetésére senkitől semmilyen biztatást, anyagi fedezetet nem kaptam.

Nem is figyeltem oda, hogy a könyvről mit ír a kritika. Nem sokat írtak róla. A fiatalok önmaguk dicsőítésével és az előbbi korosztály műveinek ócsárolásával foglalkoztak.

1965-ben megkaptam Szabadka város Okóberi Díját. Ennek kapcsán többet írtak rólam, mint egy évvel később a könyvemről. Az *Átkelés* könyvem mégis elkelt. Úgy hírlett. Néhány évre rá mégis előkerült a raktárból száz példány. A Forum Könyvkiadó ajándékba osztogatta a Könyvhét idején. Nem valami nagy dicsőség.

A műmellékletekre felhívom a figyelmed, Faragó Endre szépen illusztrálta a szöveget.

Szeretettel édesapád *Urbán János*

TŰZSZIGET

Kedves fiam, tízévi kitartó, küzdelmes munkával elkészült a *Tűzsziget* (. . .) az adai földmunkás- és munkásmozgalom krónikája (. . .)

Amikor kinyomtatták, és kezemben tartottam ezt a könyvemet, azt éreztem, amit Kató nénéd és a te születésedkor: nem éltem hiába, az életemnek értelme van. Hiszen édesanyátok is megérti, miért jutott életemből számára olyan kevés szép és jó.

(. . .)

A készülő *Tűzszigetről* és a könyv megjelenéséről közel harminc tudósítás, cikk, írás, értékelés, elemzés jelent meg itthon, külföldön „. . . az első magyarul írt földmunkás- és munkásmozgalmi krónikáról" Jugoszláviában.

Azok, akik saját irodalmi arcukra akarták formálni az irodalmat, hallgattak. Ezt a könyvet – mert nem kedvük szerint íródott – nem vihették könyvmáglyára.

Ada, szülővárosom dolgozói anyagilag járultak hozzá a könyv megjeleneséhez. (. . .)

Neked a sokszor nélkülözött szeretetért csak ezt a könyvem tudom adni, édesapád

FÁKLYAFÉNYBEN

Kedves fiam!

Cseh Károly tanítóm iránti tisztelet és kötelességtudat késztetett arra, hogy összegyűjtsem írásait, megírjam rövid életrajzát.

Ennek a könyvnek nyomán írta meg Gobby Fehér Gyula a *Vallatás* című színpadi művét, majd később a *Fekete glóbusz* film forgatókönyvét.

(. . .)

Adának, szülővárosunknak nagyjai: Szarvas Gábor, Novak Radonić, Csuzdi Ferenc, Mita Radujkov, Cseh Károly, Laták István utóélete rajtunk múlik. Szeressük, ami a miénk, hogy másokat is értékelni tudjunk.

Szeretettel édesapád *Urbán János*

OBALE POD SUNCEM

Kedves Gábor fiam!

A *Plameno ostrvo* volt az első, ez a második könyvem ami megjelent szerbhorvát nyelven is.

Az 1975-ben kapott Zsáki József-díj után ez a könyvem hozzásegített az 1976 decemberében kapott irodalmi Vuk-díjhoz. Én vagyok az első jugoszláviai magyar író, aki Vuk-díjat kapott. Nagy és szép elismerés. Az országban, újságokban, folyóiratokban írtak rólam, munkásságomról. A *Híd* folyóiratban is megjelent egy zavarosan fogalmazott hírecske.

Egy múzeumi tárlatmegnyitón

A tényirodalommal nehezen barátkoznak azok, akik nem tudnak – nem akarnak – a valósággal foglalkozni. A fekete-fehér séma, a jó-rossz párhuzama, a kicsik-nagyok besoroló játszmája kérdését csoportérdekek lármája határozza meg. Az alkotás értékelése ismeretet, önzetlen magatartást követel.

Csépe Imre írta rólam, nekem: „. . . Nagyon sok elvégezni valód van még, és amíg azokat be nem fejezed, számot tart rád a sorsod . . ."

Kívánom, hogy tudásod, képzettséged és tehetséged hasznosításával dolgozz. A jól végzett munkának van értéke.

Édesapád *Urbán János*

KŐPOSTA

Gábor fiam!

Az irodalomtörténet írói állítják, hogy azok közé tartozok, akik a jugoszláviai magyar novellaírást átsegítették a válságos időszakon. Nem tudom, milyen érdem ez. Az tény, hogy folyamatosan írok novellát, elbeszélést.

(. . .)

Úgy érzem, ami értékes, lényeges az emberek életében, megírtam. Emberekről írtam, akikről így marad emlék. Minden öncélúságot kerülök. Nem pajtásom a jószerencse.

A tornyos élet túlfelén nem lehet a nyugalom enyém, a közelharcból lett sorsváltoztató küzdelem. Megéri.

Szeretettel adom neked ezt a szívemből szakadt könyvet.

Édesapád *Urbán János*

ŐSTEHETSÉG

Csépe Imre rövid életrajzát miniatűr könyvben, 1977-ben adta ki a Jugoszláviai Gyűjtők Egyesülete, a Forum nyomdában készült.

Kedves Gábor fiam!

Emlékezni azokra, akikkel közös a sorsod, visszatérő fájdalmaink gyógyítása, az életünk folytatása.

Édesapád *Urbán János*

TŰZSZIGET II.

Kedves Gábor fiam!

Ez a könyvem is készen van.

Tizenkét évig dolgoztam a Tűzsziget II. kötetén. A könyv megjelenésekor ébredtem tudatára, hogy az első és második kötet anyagának összegyűjtésére, megírására több mint húsz év telt el az életemből. Közben újságot írtam, szerkesztettem a *Szabadkai Naplót*, az *Üzenet* folyóiratot.

Hatvanéves vagyok. Éltem a névtelen szegények, inasok, szervezett munkások, munkakeresők, elítéltek és bujdosó szökevények, majd a háború után a szerkesztőségek dolgozóinak életét. Meddig tart, nem tudom.

(. . .)

Ráhajtom fedelét könyvemre, mint életműre.

Szerető édesapád *Urbán János*

Nővéremnek és szaporodó családjának (második házasságából még egy fia született, Tamás) ezt írta:

Nekem az életben kevés idő jutott a családi szeretetre. Életemet nagy gondok, törekvések hordták el az évek rögös utain.

Amit íróként hagyok örökségül, az nem lehet csak a családomé, mert az egész Tisza mentéről, az itt élő emberekről szól.

Mindenkié vagyok, és így maradok magamnak örök hiányérzettel, és a családjaim iránt felmérhetetlen szeretettel.

Ezeket a sorokat Tamáska és Robika unokáimnak, Péter fiamnak, Kató lányomnak ajánlom szeretettel.

Apuka, nagytata

Szabadkán, 1980. november 9-én

LÁTOMÁS A FENNSÍKON

Kedves Gábor fiam!

Apai érzéssel nézem verseskönyvem érzést keltő fedőlapját, amit te készítettél, fiam. Ez az, amit én soha nem tudok viszonozni neked, mert a képzőművészetben nekem nem adatott meg az alkotói tehetség. Biztatásul mondom magamnak, hogy úgy kell tudomásul venni a világot, hogy érzelmeinkről – írásban, képekben, hangjegyekben – tudjon a világ.

Három művének fedőlapja

A békesség, a szeretet, a megértés, a tisztelet nem egy úton jár a hatalommal, a gazdagsággal, a sikerrel; az alkotás percei nem tömegszórakozás, mégis vállaljuk a magunk alkotói életét, mert az ember számára ez az igaz, ez a szép, ez a jó. Jól tudom, a világon maradandó a megvalósult alkotás, a megálmodott valóság.

Kívánom, hogy munkakedved, akaraterőd legyen érzelmeidet, álmaidat valóra váltani.

Szerető édesapád *Urbán János*

1982. december 31-én

Ezt a könyvet egyébként fénykép-illusztrációkkal is elláttam. Ebben szerepel a már említett *Anyanyelvem* című versének másik változata is:

ANYANYELVEM

Anyámnak anyja adott ízes igét,
Csengjen dallamosan az érces szó,
Így csókolta meleg szívébe szívét
Vígan a köszöntő, búsan a búcsúzó.

Ismerős ős ajkával nekem hozta
A századok mesélő kincsét anyám,
Legyek halk őseim énekes utóda,
S nyíljon szép magyar szóra a szám.

Áldott ajkamról fölröppen azóta
A hajnalt ébresztő, az esti altató,
Ősbékéről a népek testvércsókja,
Harcban a jelszó, békességben a jó.

Lázadó szívemből új vágyak kelnek,
Buzdító, nyugtató szép szavú hősök
S ölelkeznek kincsén az anyanyelvnek,
Mint fegyvereikkel a harcoló ősök.

Anyámat anyja, engem anyám tanított
Dalos, harcos, édes magyar nyelvre,
Megölelem versben a jóságos tanítót,
Ki féltett szívét csókolta szívembe.

Apámnak e versét valóban sokat szavalták, még halála után is többször elhangzott az újvidéki és szabadkai rádióban. Kislányomat néhányszor elkísértem szavalóversenyekre, és ha jól emlékszem, ott is szavalták, legalább egy-egy alkalommal. Nagy kár, hogy nem tudhatta meg, hogy még a világ másik végén is ismerik a gyerekek, ugyanis már halála után jutott el hozzánk ez a fénykép Ausztráliából.

Az iskolatáblán a vers egyik versszaka, a kép hátulján pedig a következő szöveg: „Két évig tanítottam magyar nyelvet szombatonként az itt élő magyar származású gyerekeknek; tanári diplomával kevesen rendelkeznek itt, és így elég volt az én tudásom is; én élveztem, gyönyörű hivatás ez, és az irodalmat, helyesírást, a magyar nyelv szeretetét jó tanárnők, tanárok belémnevelték.
Gondolom, Urbán János örült volna, ha tudja, milyen messzire elhallatszottak tanító-nevelő gondolatai.
R. S. Aranka
1994, Sydney, Ausztrália."

HOLDUDVAR

Gábor fiamnak szeretettel:

Könyvet, könyvemet adom névnapodra, és a könyvedről, a kéziratban hozzám jutott verseidről szólva örömmel köszöntelek.
Az író kell, hogy higgyen önmagában, abban, hogy verseiben, írásaiban megharcolja a maga igazát. Az alkotás a múlt, a jelen, a jövő érintkezőpontjának a lehetősége.
Én tudom, hogy az első könyved a logikai okok, indokok keresésének a kifejezője. Újabb verseidben mély gondolati értékrend dallamában találtad meg eredeti mondanivalód egyéni hangját. Így tovább! Megéri!!
Édesapád *Urbán János*
1981.

NESPOKOJNA VERNOST

Kedves Gábor fiam,
az 1984. év igazszép eseménye: házasságot kötöttetek Olíviával.
Kedves Olívia kislányunk, életetek az önmagatokban bízás, az egymás megtartásának erős hitével legyen emberien szép, munkátok eredményével gazdag, a családotok szeretetében összetartóan igaz.

Dévavári Zoltán mond búcsúbeszédet

A házasságotok első újévjén fogadjátok ezt az örömet, amit nekem ez a könyvem hozott, az alkotásban további erőt adott.

1984/85 újévjén a ti tatátok

Urbán János

PARÁZSFÖLD

A fedőlap tervezőjének:

Egy könyv, amelyben kettőnk törekvése igazolja az alkotás meggyőző szépségét; bizonyítja merész múltunk emlékeként jelenünk folytatását a jövőnkbe.

Szeretettel Violának, Olíviának, Gábornak

a Tata

Szabadkán, 1990. június 30-án.

(. . .)

RIANÁS

Az utolsó verseskötet és az első fedőlap, amit számítógép segítségével sikerült elkészítenem 1991-ben (Életjel kiadás, Minerva nyomda).

Huzamosabb vita után sikerült rávennem édesapámat (lehet, hogy ebben mások is segítettek), hogy *A hűség zsoldja* c. verse helyett a *Rianás* legyen a címadó. A címlap betűtípusával akkor volt igazán megelégedve, amikor életének talán utolsó nagyobb útjára mentünk Pécsre, rokonlátogatóba a kezdődő gazdasági és politikai válság elején. Néhány napi ott-tartózkodásunk alatt leültünk egy üdítőre a pécsi antikváriummal szemben, és apám hívta fel a figyelmemet arra, amit én a nagy melegben észre sem vettem: hogy az antikvárium felirat vagy cégtábla is ugyanazzal a betűtípussal lett kiírva, mint amit én használtam a Rianás fedeléhez.

VARIÁCIÓK EGY SÁFRÁNY IMRE-TÉMÁRA

Kedves Barátom,

ihletednek fölkínálom Sáfrány Imre 1960-ban készült fotogramját (eredeti mérete 30x38,5 cm), azzal a kéréssel, hogy vedd szemügyre e mű enigmatikus „üzenetét", és vállalkozz értelmezésére, s tedd azt műfaji korlátozások nélkül, szabadon választott, neked tetsző és alkalmas módon és formában – tehát a vers, a próza (ideértve az esszé) legkülönbözőbb változatait, de a minidráma „drámaiságát" is. A rövid műfajok gazdag tárházában dúskálkodhatsz tehát!

A *Híd* szerkesztősége szeretné a folyóirat májusi számát gazdagítani szövegeddel, ezért kérlek, hogy azt legkésőbb április 15-éig juttasd el címünkre.

Barátsággal köszönt

BORI Imre

Újvidéken, 1993. március 2-án

(*Híd, 1993. május–június, Stációk*):

Urbán János

JELZŐKÉP

Kihajthatott a sötétség,
itt a kezdet, hol a vég.

Itt a szépséges, ott a jó,
szívet tépő, örök vallató.

Kérdések vagy ígéretek,
minden szó a hiányérzet.

Életünk nem lett védett,
az alkotó láng elégett.

Ami érték mérték lett,
magára maradt utóélet.

Ami megmaradt, az örök,
akkor is, ha már üldözött. –

Lehet önvédelem vagy vád,
zárt kerítés, haladó láb.

Volt okozat, lett értelem,
tanácstalanság, félelem.

Ámító akarat, bátorság,
ki ismerné indítóokát.

Élőt alkotó, igaz ember,
szabályokban él üzötten.

A sírfelirat

Jelkép, ige, polgári gát
féli égi, földi hatalmát.

A térbe döfött, szorított
eleven élű mezsgyekarók. –

A szellemi horizonton
talány az Eiffel-torony.

Diadalív lelke is lehet,
jelzőkép, kényszerhelyzet.

Él benne némi kis honvágy,
légtérben röppenhetett át.

A Nyárfás, Sáfrány így látta,
világnak virága kénsárga.

Alatta előre érzett baj,
a halarcra formált talaj.

Adódik a sejtett felelet:
családfagyökérről üzenet.

Elhunyt Urbán János (1921–1993) – Számunk nyomdai megmunkálása közben érkezett a hír, hogy Szabadkán hetvenkét éves korában elhunyt Urbán János író, költő, műfordító. A negyvenes évektől kezdődően van jelen irodal-

munkban. 1977 és 1984 között a szabadkai *Üzenet* folyóiratot szerkesztette, és folyóiratunknak is munkatársa volt. E számunk Sáfrány-blokkjában minden bizonnyal utolsó versét közöljük.

*

Megjelent még ezután az *Üzenet*ben egy verse, amit egyetemre induló Tamás unokájának szánt útravalóul, majd a sajtó, napi-, hetilapok és folyóiratok közlik halálhírét, megemlékeznek róla. A nagy meleg ellenére sokan kísérték utolsó útjára. Barátai, munkatársai búcsúztak tőle, Szabadkán, a Bajai úti temetőben helyeztük örök nyugalomra.

Urbán János

EZREDFORDULÓRA

Érettségiző unokámnak,
Szebasztián Tamásnak

Békesség a hamvas arcokon,
a tiszta homlokhoz illően
felragyog a szempár fénye,
az ajkakon biztató az öröm.

A simítás fészke a tenyér,
a karokban az ölelés ring,
az ütőérben éltető áramlás,
a szívdobogás üteme békít.

Élünk, éltetünk, szülőföld,
igaz tett, véd a szeretet,
az alkotó gondolatból áradó
tudatunk teremtő önismeret.

Féltő szó, tisztán hallható,
a hangunk eszmélet, üzenet:
ezer esztendőnk itt múlott,
élet, új évezred kezdődhet.

Szabadka, 1993. május

A 2001-ben megjelent Jugoszláviai Magyar Irodalmi Lexikonban és más irodalomtörténeti kiadványokban, mint ahogy az 1994-ben napvilágot látott *Új Magyar Irodalmi Lexikon*ban is megtalálhatók az apámra vonatkozó részletek, így ezeket itt nem taglalnám. Kedves dolognak tartom azonban, hogy a 2002-ben 130. évfordulóját ünneplő Népkör ilyen módon emlékezik meg róla:

UTÓSZÓ

Még mielőtt túl idillinek tűnne ez az egész, szeretném így utólag előrebocsátani, hogy köztem és apám közt voltak nemzedékek közötti és világnézeti súrlódások, ezek az idő múlásával enyhültek, majd szinte teljesen megszűntek.

Egykori dolgozószobájában összeraktam a tárgyi emlékeket

Neki József Attila volt a fáklyavivő, nekem természetesen mások is (Apollinaire-től az amerikai rockköltőkig – mellesleg ez utóbbiak antológiáját is apámtól kaptam). Zenei és képzőművészeti törekvéseimmel még nehezebben békült meg. Emlékszem, egyszer feltettem neki egy lemezt, Muddy Waters – Apák és fiúk (Fathers And Sons), már csak a címe miatt is, meg mert szeretem a bluest. Szerencsére ott volt Páncsity Iván költőtárs és lélekgyógyász, aki megkísérelte áthidalni a helyzetet.

Amikor a *Sámson és vanília* című szinesztétikus – multimediális költeményem adai ősbemutatóját készítettem, és épp tárgyalni mentünk Adára apámmal, vezetés közben hangkazettákat csereberélve az autómagnóban, próbáltam vázolni neki a vizuális effektusokat. Ő, aki megrögzött gyalogos volt, nem is tudta, mitől féljen jobban: a „kiakadt" zenei aláfestéstől (Bartóktól Jimi Hendrixig volt ott minden), a sebességtől, vagy attól, hogy dekoncentrálva önmagamat leszaladunk az útról. Azt hiszem, akkor nyugodott meg igazán (egy időre), amikor a polgármesteri hivatalban teljesen érthető szöveget írtam be a vendégkönyvbe. Az írás (főleg a vers), igaz, köztünk mindig is varázslatos eszköz volt. Annak ellenére, vagy épp azért, mert abban az időben nehezen tudtunk szót érteni, így versben üzengettünk egymásnak (is). Kár, hogy ez akkor nem tudatosult bennem.

A politikai változások és esztelen öldöklések időszaka végérvényesen eltörölt köztünk minden ellentétet. Nézetkülönbségek szinte nem is voltak. Rájöttünk, hogy egy oldalon állunk. Naponta megtárgyaltuk az előállt képtelenségeket, és megkíséreltük kiötleni a túlélési stratégiát. Látszólag hatalmas ellentmondás, hogy életem néhány ritka, boldog időszakának egyike volt a délszláv föderáció széthullásáért vagy ellen folytatott küzdelmek időszaka, amikor végre szót értettünk apámmal, aki egy nappal május elseje előtt született

és nagyjából egy időben a délszláv állammal, majd egy időben is szűnt meg vele, hál' istennek, sokkal rövidebb agonizálás után. Úgyszólván az íróasztal mögül „bukott ki". Még 72. életévében is reggel négy órakor kelt és dolgozott. Asztalán a szabadkai Népkör történetének kézirata maradt, melynek recenzióját vállalta. Rajta szemüvege, mellette ceruzája . . .

Béke poraira . . . nekem nagyon hiányzik . . .

Lehet hogy az élet engem is fogyókúrára fogott, miszerint az evést akkor kell abbahagyni, amikor a legjobban esik. Szüleimmel kapcsolatban leginkább ez jut eszembe, mert édesanyám elvesztése is hasonló elv alapján történt. Miután a lakást elcseréltem egy házért a városközponthoz közel, abba a kerületbe, ahová mindig is szeretett volna kerülni, és minden erőnkkel (sőt erőnket meghaladva) nekifogtunk annak átalakításához, hogy őt is el tudjuk itt helyezni, mindössze három hónapi itt-tartózkodás és megnyugvás után örökre itt hagyott minket . . .

Közhelyek garmadáival sem tudom évek óta túltenni magam az idő múlásának ilyetén következményein . . .

Azt hiszem, többrétű igazság is leledzik abban a rövidke sírfeliratban, amit apám a nagyszüleim sírjára vésetett: „Értünk éltek – értük élünk" . . .

Az sem vigasztal, hogy ez így van rendjén, ha az öregek mennek, a fiatalok jönnek; de talán a baj nem ott kezdődik, ha legalább a természet ura önmagának.

Hadd idézzem dr. Juhász Géza búcsúztatóját, az *Üzenet* 1993. 5–6. számából:

BÚCSÚ URBÁN JÁNOSTÓL (1921–1993)

„Igazán nem is azon kell csodálkoznunk, hogy megfáradt és elpihent, inkább azon, hogy törékeny, betegségektől gyötört szervezete eddig is bírta azt a lázas alkotói, szervezői tevékenységet, amelyet több mint négy évtizeden át fáradhatatlanul, pillanatnyi megtorpanás nélkül folytatott.

Főállásban újságíró volt, s ez nem valamiféle szinekúra állás volt, hanem a *Magyar Szó* szabadkai szerkesztőségét vezette 1947-től több mint két évtizeden át, s rendszeresen jelentkezett cikkekkel, tárcákkal a lapban. Mellékállásban viszont író, költő, krónikaíró volt, s húsz-egynéhány kötettel gazdagította az itteni magyarság irodalmát, kultúráját, mélyítette történeti és indentitástudatát. (Két könyve szerbhorvát fordításban is megjelent.) Ugyancsak mellékállásban ott volt, s aktívan részt vett minden olyan megmozdulásban, vállalkozásban, amely kisebbségi irodalmunk, kultúránk ügyét szolgálta. A történet – együttműködésünk és barátságunk története is – 1949-cel kezdődik. Ekkor vált ugyanis egyértelművé, hogy a napilap, a *Híd* és a magyar könyvkiadás Újvidékre telepítése, a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség megszűnése (megalakult a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége és annak Magyar Osztálya, persze Újvidéken) következtében a magyar írók Szabadkán légüres térben találták magukat. Ezért s ekkor született a szabadkai Írók Klubja, amely már 1951-ben egy versantológiával (*Kalászok*) jelezte a létezését s azt a szándékát, hogy megjelenési lehetőséget biztosítson az írók számára. A klub második kiadványa Urbán János *Életjel* című verseskönyve volt (1953). Felsorolni talán sok, de említetlen nem hagyható, mely vállalkozásoknak, kezdeményezéseknek volt Urbán János valóságos motorja, szervezője és gyakorlati kivitelezője is. Igen szerencsés körülmény volt – s ez szintén állhatatosságának, szorgalmának,

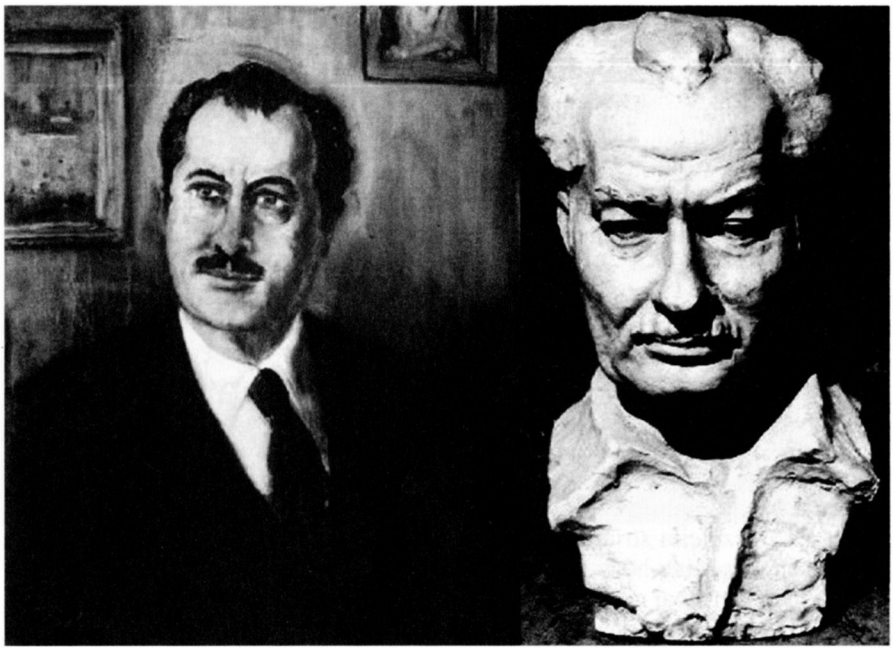

Balázs G. Árpád róla készült festménye *Mellszobra (Almási Gábor munkája)*

mélységes emberségének volt a gyümölcse –, hogy napilapunk szabadkai szerkesztőségének vezetőjeként igen nagy tekintélyt, megbecsülést vívott ki mind a lapnak, mind magának, s mindezt a kulturális és irodalmi törekvések javára kamatoztatta. Ott volt például a most 35 éves *Életjel* irodalmi élőújság elindításánál (az elnevezés és a költő első verseskötetének címe alapján feltételezhetjük, hogy a keresztapja is ő volt), ott bábáskodott az *Üzenet* indulásánál (a folyóiratot 1978-tól 1985-ig fő- és felelős szerkesztőként jegyezte), de egyik fő szervezője volt a kanizsai írótábornak, az adai Szarvas Gábor-napoknak, a kishegyesi Csépe Imre-emléknapoknak és a szabadkai íróközösségnek is.

Urbán János azonban minden egyéb fő- és mellékfoglalkozása mellett elsősorban író, költő volt. Verseskönyvekkel kért és nyert bebocsátást a jugoszláviai magyar irodalomba: *Életjel, Álmok a Tiszánál, Fölszakadnak a felhők, Fanyar szüret, Látomás a fennsíkon.* E szavakkal jelentette be magát: „Engem a műhely küldött", de nem hivalkodva, csak tényszerűen közölte, honnan indult. S ez az egyszerű tényközlés egész költészetét és kisprózáját, de a stílusát is jellemzi. Rövid kitérő következik ezután a kispróza világában (*Koldusjáték*), jelezve ragaszkodását a szülőföldhöz, melynek „emléksarával" gyúrja majd keményre, töményre a történeteit.

Közben, a hatvanas években egy időre szülőföldje, a Tisza mente, közelebbről szülővárosa, Ada történelmi múltjának kutatásával és feltárásával foglalkozott. Elég egyetlen pillantást vetni a felhasznált szakirodalom és a „levéltári források" jegyzékére, hogy lássuk, milyen alapossággal és körültekintéssel

alkotta meg Ada krónikáját a *Tűzsziget* két terjedelmes kötetében. (Mindkettő szerbhorvát fordításban is megjelent.) A mű ugyan „Az adai földmunkás- és munkásmozgalom krónikája" alcímet viseli, de ez csak azt téveszti meg, aki nem olvasta. Az első fejezet például a keletkezéstől 1890-ig tárgyalja a település múltját, s a második kötetben is ilyen fejezetcímeket találunk: *Élet a Tisza mellett, Az éltető föld, Emberek a számok tükrében*. Nem másról van tehát szó, mint arról, hogy az adott időben egy ilyen munkát így lehetett „eladni", a község elöljárói pedig, összekacsintva a szerzővel és a kiadóval, ilyen címen „vehették" meg és pénzelhették a vállalkozást.

Verseket ugyan haláláig írt és publikált, igazi tehetsége mégis a kisprózában teljesedett ki legautentikusabban, annak is későbbi termésében (*Átkelés, Kőposta, Holdudvar*). Arról tanúskodnak e dokumentum-novellák, hogy a krónikaírásba tett kirándulása valójában itt kamatozott. Olyan egyszerű, tiszta lelkű emberekről ír, akik épp ilyen természetük miatt gyakran boldogtalanok. Hozzájuk igazítja nyelvi, stiláris eszközeit is: keresetlen egyszerűséggel, mármár színtelen nyelven beszélteti hőseit. Úgy tetszik, számára nem létezik a közlésmód, a forma, a szerkezet problémája, csak emberek léteznek megírásra érdemes történetükkel. Hőseivel olyannyira együtt érez, hogy olykor már az érzelgősség határát súrolja. Ezt azonban sikerül elkerülnie, mert nem kommentál, csak elbeszél, s az elbeszélés során szerényen, diszkréten hátrahúzódik, mégis mindig, érezhetően jelen van.

Hirtelen, váratlan halálával az *Üzenet* egyik alapítóját, volt főszerkesztőjét és mindvégig termékeny munkatársát, irodalmunk pedig jelentős alkotóját, lelkes szervezőjét veszítette el."

*

Még csak annyit tennék hozzá, hogy a tény, hogy Urbán János ilyen irodalmi aktivitás mellett, és amellett, hogy igen tevékenyen kivette részét annak szervezésében is, még apám, apánk is volt, valahogy együtt elfogadandó. Legyen ez egy kezdeti lépés annak kiderítésére, ki is volt ő valójában.

URBÁN JÁNOS MŰVEI

Kalászok (Másokkal) Szabadka, 1951 (versek)
Életjel, Szabadka, 1953 (versek)
Álmok a Tiszánál, Szabadka, 1955 (versek)
Fölszakadnak a felhők, Szabadka, 1958 (versek)
Koldusjáték, Újvidék, 1960 (elbeszélések)
Fanyar szüret, Újvidék, 1962 (versek)
Csuzdi Ferenc élete, Újvidék, 1965 (életrajz)
Átkelés, Újvidék, 1966 (elbeszélések)
Tűzsziget I., Újvidék, 1967 (krónika)
Plameno ostrvo I; Újvidék, 1967 (krónika)
Ajándék, Újvidék, 1972 (gyermeknovellák)
Haláltépett élet, Szabadka, 1973 (életrajz)
Fáklyafényben, Újvidék, 1974 (életrajz)
Obale pod suncem, Szabadka, 1976 (elbeszélések)
Kőposta, Újvidék, 1977 (elbeszélések)

Őstehetség, Újvidék, 1977 (életrajz)
Izabrani spisi – Válogatott írások
(V. Milinnel és Farkas Nándorral) 1978 (krónika)
Sziromfészek, Szabadka, 1979 (gyermeknovellák)
Tűzsziget II., Újvidék, 1980 (krónika)
Plameno ostrvo II, Újvidék, 1980 (krónika)
Látomás a fennsíkon, Szabadka, 1981 (versek)
Holdudvar, Újvidék, 1981 (elbeszélések)
Nespokojna vernost, Szabadka, 1984 (elbeszélések)
Örömnap, Újvidék, 1986 (gyermeknovellák)
Parázsföld, Kanizsa, 1988 (krónika)
Lángérdem, Kanizsa, 1989 (krónika)
Ognjeni orden, Kanizsa, 1989 (krónika)
Rianás, Szabadka, 1991 (versek)

SZÍNPADI MŰVEK

Bagolyvár, színmű két felvonásban, Népkör, 1952(?)
Népi ünnepek-ünnepi munkaszokások, Életjel, 1963
Letopis partije (L. Merkovićtyal és R. Ždraléval) Szabadka, Népszínház, 1969
A tudáshoz, kantáta (Varga Péterrel) szabadkai Népszínház, 1972

1951 és 1991 között Urbán J. több szerbhorvát nyelven írt verset fordított magyarra.

Egyes műveit lefordították szerbhorvát, orosz, ruszin, német, olasz, román, albán, macedón, eszperantó nyelvre.

Irodalmi munkásságáért többek között a következő díjakat, kitüntetéseket kapta:

1965-ben Szabadka város Októberi Díja
1971-ben emlékérem és elismerő oklevél a szabadkai Tanítóképző 100. évfordulóján bemutatott *Kantáta* szövegéért
1972-ben a Kanizsai Írótábor XX. évfordulóján megkapja az Alapítók Aranyérmét
1975-ben Ezüstplakettet adományozott neki a jugoszláv újságírók vajdasági szervezete 25 évi újságírói munkásságért
1976-ban Magyar Szó-díj
1976-ban Vuk Irodalmi Díj
1978-ban Üzenet-díj
1981-ben Jovan Popović-díj
1982-ben Arany Érdemjelvény, Ada Októberi Díja
1982-ben a Csépe Imre-emléknap plakettje
1984-ben Szenteleky Kornél-díj

Kitüntetések

1957-ben Munkaérdemérem
1965-ben Ezüst Koszorús Munkaérdemrend
1975-ben A Népért Tett Szolgálatok Ezüst Koszorús Érdemrendje

(Vége)